

ASPECTE ALE COMUNICĂRII ÎN PRACTICA MAGICĂ PREMARITALĂ ASPECTS OF COMMUNICATION IN PREMARITAL MAGIC PRACTICE

*Aura COMORAȘU, Profesor gradul didactic I
Școala Gimnazială „Explorator Teodor Gheorghe Negoită”,
Sascul, Bacău, România*

*Aura COMORAȘU, Teacher teaching grade I
Secondary School of Sascul, Bacău, Romania/
ORCID: 0000-0002-3589-2534*

CZU: 398:392.5:81`27

DOI: 10.46727/c.10-11-11-2023.p22-25

Abstract: In love spells, the charms were not only based on incantations, invocations or symbolic gestures, but the magnificent power of water was amplified by the combined use of plants or other magical ingredients, objects consecrated in the magic of love, because, together with the words of the spell, to be able to offer certainties to those who needed them. After a review of several premarital practices in which communication plays an essential role, we can affirm that the magical act illustrates the relationship between word-magical action-object/magical ingredient.

Keywords: spells, magic, premarital act, ingredients, communication.

În lucrarea sa, Antoaneta Olteanu dedică un întreg capitol instrumentelor casnice în cadrul magiei premaritală. Astfel, *lingura*, *mătura*, *oglanda* sunt descrise minuțios, punându-se în valoare importanța lor în săvârșirea ghicitului premarital, însă dintre toate, **oglanda** este cel mai des întâlnită, grație dublei sale funcții: aceea de a reflecta, de a aduce în fața celui care o manipulează viitorul, dar și pe cea de mediator între lumea de aici și cea de dincolo. Aflarea ursitului cu ajutorul oglinzii era la îndemâna tuturor fetelor care doreau să-și cunoască viitorul.

Folosirea oglinzii, asemenea celorlalte instrumente magice trebuia să îndeplinească anumite reguli stricte; practica se realiza numai în momentele sacre, în preajma sărbătorilor, după o perioadă de post chiar în ziua Crăciunului până la miezul nopții, fără a spune un cuvânt toată ziua. Și după toate cerințele îndeplinite, abia atunci fată putea să-și vadă în oglindă ursitul.

Diferite tipuri de practici de aflare a sortitului întâlnim la diverse popoare, însă practicile românești insistă foarte mult ca săvârșirea actului magic să fie precedat de respectarea unui post ritual, care, poate mai mult decât oglanda, este cel care favorizează halucinațiile premonitorii: „Fata nu mănâncă nimica toată ziua, către miezul nopții așază două oglinzi una în fața alteia, iar între dânsle pune patru lumânări, două de o parte și două de alta; apoi se așază în dosul unei oglinzi și se uită printre lumânări fix în cealaltă, fără să clipească; în acest timp, fata trebuie să fie singură în casă și dezbrăcată, cu sânul gol; iar ceea ce i se va întâmpla peste anul acela precum și ursitul care-o va lua i se va arăta deslușit în oglindă” [5, p. 371].

Revenind la obiecte aflate la îndemâna actantului magic, lemnul (băț, par, melesteu) juca un rol important în realizarea vrăjilor de dragoste. Principiul similitudinii îl întâlnim în practicile oraculare premaritale, unde forma și aspectul parilor ofereau indicii prețioși despre cum arăta și cât de bogat este ursitul. Un alt mod de a ghici viitorul soț se realiza prin intermediul unor bucăți de lemn: „Se strâng mai multe fete; uneia dintre ele îi leagă ochii cu un testemel, și astfel, legată trebuie să meargă la un trunchi unde se taie ziua lemne; apucă de jos deodată cât poate să ducă, un braț de vreascuri, le duce în casă și celelalte fete le numără; dacă-s cu soț, fata se mărită în anul acela; contrar, nu” [5, p. 481]. De cele mai multe ori, tânără fată considera că aceste practici divinatorii nu sunt atât de

sigure, de aceea apela, de regulă, la ajutorul unor femei cunoscătoare, care realizau actul magic periculos în locul ei.

Lemnul ritual era considerat și meleseteul ce juca un rol esențial în cadrul practicilor divinatorii: „Unele, voind a ști încotro se vor mărita, încalecă pe melesteu, se suie pe poartă și strigă: «U! Ursitorul meu! încotro ești?» Și din care parte încep câinii a lătra, dintr-acolo cred că le va veni ursitul” [5, p. 482].

Ingrediente magice

Din categoria instrumentarului folosit în practicile magiei premaritale fac parte și anumite ingrediente ce posedau puteri miraculoase, fiind uzitate pentru acțiunea benefică sau malefică.

Apa este prezentă în toate riturile de trecere și în toate obiceiurile calendaristice ale românilor, unde are multiple funcții magice și sacrale, derivate din simbolismul ei ancestral. Apa este unul dintre ingredientele magice utilizate în cadrul magiei, deoarece se considera că scăldatul ritual sau stropitul cu apă grăbea măritișul fetelor: „Luni, după Paște, feciorii udau fetele și băieții fetițele, iar marți fetele udau feciorii și fetițele băieții. Udatul se făcea prin surprindere, cu apă neînceptută. Fetele erau luate pe sus: așa îmbrăcate și gătite cum sunt, le duc la o fântână, pârâu, baltă sau un eleșteu din apropiere și acolo toarnă vreo două-trei cofe de apă pe dânsele, ori le cufundă cu haine cu tot înăuntru și le udă. Iar după ce le botează, le dă drumul. Cu toate acestea, fiecare fată care e astfel udată nu se supără, ci din contra, crezând că, întâmplându-i-se acestea, în decursul anului de bună seamă se va mărita” [5, p. 327].

În vrăjile de dragoste, farmecele se bazau nu doar pe incantații, invocații sau gesturi simbolice, ci puterea fastă a apei era amplificată prin folosirea laolaltă și a plantelor sau alte ingrediente magice, obiecte consacrate în magia iubirii, pentru ca, împreună cu cuvintele vrăjii, să poată oferi certitudini celor care aveau nevoie de ele. Apa este prezentă și în diversele practici ale ghicitului, unde servește drept oglindă în care se arată chipul iubitului sau al viitorului soț, sau în farmece și descântece, unde funcționează ca un agent magic. Astfel, apa se caracteriza prin exercitarea unor funcții remarcabile în gândirea magică, așa cum sunt cele de propițiere, apotropaică, terapeutică, magică (de acționare a vrăjilor), fiind utilizată cu succes în practicile de divinație. Pe lângă apa neînceptută, adusă din apa unui râu sau a unei fântâni, se credea că un grad mai mare de consacrare îl avea roua (aceasta și din cauza faptului că putea fi întâlnită numai într-un interval de timp fast, înainte de răsăritul soarelui, prin însăși natura ei efemeră. Depășirea acestui hotar atrăgea după sine pierderea ocaziei propice de a realiza actele magice dorite.

Despre natura ignică a cărbunilor se poate afirma că aceștia se utilizau în săvârșirea farmecelor de întoarcere, aducere rituală a ursitului, fiind consacrați prin atragerea lor în vârtejul malefic, stârnit de punerea în mișcare a elementelor magice indispensabile farmecelor de dragoste: ulcica, soba, vatra, hornul, în unirea lor cosmică, atrăgând după sine reacția favorabilă a unor divinități protectoare, care dau astfel puteri instrumentelor magice ascunse vederii.

Un alt ritual esențial în aflarea ursitei consta în sondarea viitorului prin intermediul pâinii. Așadar, „fata căreia îi place să mănânce pâine vârtoasă și coaja de pe ceaur, când se mărită are bărbat sănătos și voinic, iar când mănâncă numai pâine proaspătă și moale are bărbat slab” [4, p. 232]. Sau fetele își puneau la căpătâi, în noaptea Anului Nou, o bucată de pâine de grâu nou ca să-și viseze ursitul. Exemplele pot continua, ca ingredient de bază în realizarea diferitelor practici de ghicire sau de aducere a ursitului. Practica magică variază în funcție de zona geografică și este asociată și practicilor demonice realizate în noaptea Sfântului Andrei. Tot în cadrul farmecelor de dragoste, dar nu numai aici, era utilizată așa-numită pâine uitată, al cărei demonism era dat de un fel de blestem al

pâinii uitate în cuptor: „Să nu mănânci pâine uitată, că nu te mai însori, rămâi uitat ca pâinea” [5, p. 350].

Prin urmare, pâinea nu este un element pur demonic, apărând utilizată în numeroase tipuri de acte magice, a căror forță este dată de natura celorlalte obiecte.

Sarea este considerată, ca și metalele, o armă importantă împotriva duhurilor rele, fiind utilizată în practicile de magie albă. Ea reprezintă un adjuvant al descântătorilor ce încearcă să întoarcă vrăjile trimise, apărând și în actele magice cu încărcătură negativă. Caracterul oracular al sării este cel mai adesea pus în valoare în practicile divinatorii oraculare: „Ca să-și vadă ursitorul, fetele să facă o turtă sărată tare și coaptă între focuri, spre Anul nou, sau spre Sf. Andrei, și când se culcă, s-o mănânce. Pe cine va visa că-i dă apă, acela i-i ursitorul” [4, p. 187]. Sau: „Ca să-și viseze fata ursitorul, să plămădească vineri noaptea și sâmbătă noaptea, până în ziuă să coacă pâinea. Și din cea dintâi pâine ce o va scoate, să muște o îmbucătură și s-o puie în brâu, iar restul să-l împărțească la oameni. Seara să puie brâul jos și să bată mătânii și să zică: «dacă nu te a aduce brâul, te-a aduce sarea, dacă nu sarea, pâinea, în vis să te visez și să vii să te văd»” [4, p. 187].

În alte vrăji, tinerele fete apelau la ajutorul unei vrăjitoare; astfel, marțea și joia, la răsăritul soarelui, aceasta pune sare și miere pe un vătrai, pe care-l pune într-o vatră încinsă. „Dacă mierea începe să sfârâie și sarea să trosnească, le răstoarnă într-o oală neîncepută, din care, cu ajutorul unei crenguțe de busuioc, îl stropește pe cel descântat, chemându-i ursita” [5, p. 360].

O mare parte dintre practicile magico-ritualice cu finalitate erotică țin de o anume manipulare prin mijloace de factură simbolică. Fetele tinere știau că eficacitatea magiei este condiționată de anumite segmente temporale, de zile faste, cum sunt cele din sărbătorile de iarnă, mai ales ziua Bobotezei sau cea a Sf. Andrei.

Ivan Evseev vorbea în lucrarea sa despre timpul prielnic derulării, fiind legate de ciclul solar, iar o mare parte dintre ele se desfășoară în timpul solștiilor și echinocțiilor: Sf. Gheorghe (23 aprilie), Sânzienele (24 iunie), Sf. Andrei (30 noiembrie). O altă parte se derulează în preajma marilor sărbători de peste an (Ajunul Crăciunului, Anul Nou, Bobotează, Sân-Toader, Ispasul, Sf. Paști, Sânzienele) [1].

După cum s-a discutat, ritualul magiei premaritale reprezenta un act de divinație, de ghicire a viitorului, incluzând numeroase ceremonii, farmece, descânțete, vrăji, desfaceri efectuate în preajma sărbătorilor creștine.

Calendarul practicilor magice premaritale debutează în seara de ajun a Anului Nou sau seara Sf. Vasile. O mare parte dintre aceste ritualuri sunt consemnate în lucrările lui Marcel Olinescu, ale Elenei D. O. Sevastos, I. A. Candrea, Sim. Florea Marian și Elena Niculiță-Voronca.

„Sunt cunoscute la români riturile matrimoniale din noaptea Sf. Andrei (turta Sf. Andrei, boabele de grâu de sub pernă), ajunul Crăciunului (masa ursitorului, ciocnirea lingurilor), Sf. Vasile (Vergelul), Boboteaza (ritualuri corelate cu vizita preotului), Lăsata Secului de Paști (rituri de sancționare – derâderea fetelor bătrâne), Paști (ritualuri cu apa neîncepută și ouă roșii), Sf. Gheorghe (semănatul busuiocului de dragoste, separarea mătrăgunei, stropirea cu apă” [3, pp. 41-46].

Ajunul Crăciunului reprezintă ziua dinaintea Crăciunului, fiind preseara Crăciunului, a mării sărbători a Nașterii lui Isus Hristos. Dacă e să ne raportăm la originea termenului „ajun”, acesta este obținut prin derivare regresivă de la verbul „a ajuna” sau „a posti”. Se observă că această mare sărbătoare creștină se suprapune solștiului de iarnă, având scopul de a stimula forțele astrului zilei; astfel, în decursul acestei zile se realizau numeroase obiceiuri, credințe și rituri populare ce poartă amprenta magică și un substrat mitologic.

Numeroase sunt practicile săvârșite în Ajunul Crăciunului, una dintre ele este relatată de Artur Gorovei în lucrarea sa, „cum că o fată care postea întreaga zi de Crăciun până la miezul nopții, nescotând niciun cuvânt, avea să vadă în oglindă la miezul nopții nu pe sine, ci ursitul. Altă practică relatează cum fetele ies afară pe la miezul nopții și ținând o bucățică de colac de Crăciun în gură, ascultă s-audă dincotro vor cânta cocoșii” [2, p. 106].

Elena D. O. Sevastos inventariază în lucrarea sa câteva practici: în ziua de Bobotează, când iese preotul cu Iordanul, fetele ies la poartă ca să vadă feciorii când vor trece în marele alai; dacă vede un tânăr călare pe un cal alb, e semn că se va mărita în cășlegile de iarnă, iar dacă nu vede cal alb, se pune să numere flăcăii, și dacă vor fi cu soț e semn că îi va merge bine. O altă practică pune în valoare puterea miraculoasă a obiectelor folosite – fata ia un melesteu sau un sucitor și cotrobăie cu el prin foc, zicând: „cum sar scânteile din jărat, așa să scânteie inima lui, și nu întetesc focul, ci inima lui” [6, pp. 137-138]; apoi când va merge la culcare, fata își va pune sucitorul sub cap, iar peste noapte își va visa ursitorul. Sau seara, la culcare, fetele își făceau cruci, băteau nouă mătănii și se rugau Maicii Domnului ca să-și viseze ursitorul, fără a vorbi cu cineva niciun cuvânt. Și peste noapte se spunea că o să-și viseze partea.

După o trecere în revistă a câtorva practici premaritale în care comunicarea joacă un rol esențial, putem afirma că actul magic ilustrează relația dintre cuvânt-acțiune magică-obiect/ ingredient magic.

BIBLIOGRAFIE

1. EVSEEV, I. *Enciclopedia semnelor și simbolurilor actuale*. Timișoara: Amarcor, 1999.
2. MARIAN, Simion, Fl., *Sărbătorile la români*, vol. I. Iași: Polirom, 2001.
3. MOISEI, A. *Vrăji matrimoniale de Sfântul Andrei în tradiția populației române și ucrainiene din Bucovina*. Memoria Ethnologică, An VII, nr. 24-25, iulie-decembrie 2007.
4. NICULIȚĂ-VORONCA, E. *Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*, I. Iași: Polirom, 1998.
5. OLTEANU, A. *Școala de solomonie. Divinație și vrăjitorie în context comparat*. București: Paideia, 1999.
6. SEVASTOS, E. *Literatura populară*, vol. I. București: Minerva, 1990.